

Daniel Obajtek

1) Opis czynu i stanu faktycznego

W dniu 6 lutego 2018 roku Daniel Obajtek został powołany na stanowisko Prezesa Zarządu PKN Orlen S.A. W dniu 27 lutego 2018 roku został podpisany list intencyjny pomiędzy PKN Orlen i Skarbem Państwa w sprawie procesu przejęcia kontroli kapitałowej przez PKN Orlen nad Grupą Lotos S.A., w której Skarb Państwa posiadał 53,19% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy. 14 lipca 2020 roku Komisja Europejska udzieliła zgody na fuzję PKN Orlenu i Grupy Lotos pod warunkiem sprzedaży 30 proc. udziałów rafinerii Lotos (wraz z prawem do połowy jej produkcji w zakresie ropy naftowej i benzyny) i 80% stacji tej sieci, tj. 389 stacji benzynowych, oraz dziewięciu składów paliw. Na wniosek PKN Orlenu Komisja Europejska wyraziła zgodę na realizację w/w warunków do dnia 14 listopada 2021 roku, a następnie termin ten przedłużono do dnia 14 stycznia 2022 roku. W dniu 10 stycznia 2022 roku zarząd PKN Orlenu podjął decyzję o warunkowej sprzedaży m.in. 417 stacji paliw Grupy Lotos węgierskiej spółce MOL Nyrt. za 610 mln USD. W ramach tej transakcji PKN Orlen odkupił od MOL za 259 mln USD 144 stacje paliw na Węgrzech i 41 stacji na Słowacji. W dniu 1 sierpnia 2022 roku nastąpiło przejęcie Grupy Lotos przez PKN Orlen i połączenie obu spółek. W listopadzie 2022 roku PKN Orlen zawarł umowy z Aramco Overseas Company (spółką kontrolowaną przez saudyjską spółkę Saudi Aramco), w tym umowę sprzedaży 30% udziałów w spółce Rafineria Gdańska Sp. z o.o., w którą – według treści uchwały Komisji Ustawodawczej Senatu RP z dnia 9 marca 2022 roku – zainwestowano w ciągu 16 lat poprzedzających transakcję 10 miliardów złotych. Cenę za sprzedaż udziałów ustalono na kwotę 1,15 mld zł. Według doniesień medialnych popartych wypowiedziami ekspertów, aktywa sprzedawane kontrahentom Orlenu miały wartość około 9,4 mld zł, a zostały zbyte za łączną cenę 4,9 mld zł, przez co szkodę poniesioną z tego tytułu można wycenić na poziomie około 4,4 mld zł, zaś cena za sprzedaż udziałów w spółce Rafineria Gdańska stanowiła miesięczny zysk rafinerii w II kwartale 2022 roku.

2) Identyfikacja podstawy prawnej czynu

Odpowiedzialność Daniela Obajtka za jego działania i zaniechania realizowane w ramach zasiadania w zarządzie PKN Orlen S.A. powinna zostać poddana analizie pod kątem realizacji znamion przestępstwa stypizowanych w art. 296 Kodeksu karnego.

Jak stwierdza się w judykaturze Zachowanie sprawcy czynu zabronionego z art. 296 § 1 KK wyznaczają; (1) formalna szczególna powinność określonego zachowania się sprawcy na rzecz pokrzywdzonego, (2) nadużycie przez sprawcę swoich uprawnień lub niedopełnienie przez niego obowiązków oraz (3) powstanie szkody pokrzywdzonego jako wynik realizacji przez sprawcę znamion czynnościowych. Wszystkie te elementy muszą wystąpić łącznie, a pomiędzy nimi powinien istnieć związek przyczynowy. Zgodnie z poglądem wyrażonym w doktrynie podmiotami tego przestępstwa mogą być m.in.

członkowie zarządu spółki kapitałowej, gdyż zarząd prowadzi sprawy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 201 § 1 Kodeksu spółek handlowych, zaś sprawy spółki akcyjnej na podstawie art. 368 § 1 k.s.h.

W zakresie strony przedmiotowej w nauce prawa wyjaśniono, iż nadużycie przysługujących uprawnień może polegać na podejmowaniu działań wykraczających poza zakres udzielonych uprawnień lub na podejmowaniu działań, które tylko formalnie mieszczą się w tym zakresie, ale są wyraźnie sprzeczne z interesem mocodawcy lub obowiązkami "dobrego gospodarza", zaś niedopełnienie obowiązków należy rozumieć jako nie wypełnienie czynności, do których sprawca był zobowiązany, co może polegać na całkowitym zaniechaniu czynności, które powinny być zrealizowane, na częściowym ich wypełnieniu lub wypełnieniu w sposób nienależyty albo niestaranny, jak również na ich wykonaniu niezgodnie z ich treścią. Innymi słowy nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w praktyce polegać będzie na podjęciu niewłaściwej decyzji gospodarczej lub niepodjęciu decyzji gospodarczej, którą należało podjąć. Jako przykład takiego zachowania wskazuje się m.in. sprzedaż mienia spółki poniżej wartości albo kupno mienia dla spółki powyżej jego wartości. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w orzecznictwie przez Sąd Najwyższy jako skutek zachowania się sprawcy przestępstwa z art. 296 k.k. należy rozumieć zarówno uszczerbek w majątku, obejmujący rzeczywistą stratę (*damnum emergens*), polegającą na zmniejszeniu się aktywów majątku przez ubytek, utratę lub zniszczenie jego poszczególnych składników albo na zwiększeniu się pasywów, jak i utracony zysk (*lucrum cessans*).

Przekładając powyższe na przedstawiony stan faktyczny nie ulega wątpliwości, że Daniel Obajtek może zostać poddany ocenie odpowiedzialności karnej z przestępstwa opisanego w art. 296 k.k., gdyż pełnił funkcję członka zarządu – prezesa zarządu PKN Orlen S.A. w czasie od momentu zainicjowania połączenia Orlenu z Grupą Lotos do czasu sprzedaży części aktywów na rzecz podmiotów trzecich, w tym na rzecz MOL czy Saudi Aramco. Dodatkowo dokonanie negatywnej oceny co do decyzji gospodarczych polegających na sprzedaży przez PKN Orlen poszczególnych praw majątkowych, w tym udziałów w Rafinerii Gdańskiej sp. z o.o., będzie mogło zostać zakwalifikowane jako nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków. Przyjęcie wartości szkody na poziomie wskazanej wcześniej kwoty 4,4 mld oznaczałoby popełnienie kwalifikowanej postaci przestępstwa, gdyż w myśl art. 115 § 6 i 7a k.k. takie pojęcia jak szkoda w wielkich rozmiarach należy oceniać w odniesieniu do mienia wielkiej wartości, którego wartość przyjęto jako przekraczającą 1 milion złotych (w omawianej sprawie wartość szkody szacuje się na wielkość o ponad cztery tysiące większą, o czym była mowa wcześniej).

3) Możliwa ścieżka odpowiedzialności

Ustalenie odpowiedzialności powinno zostać ustalone po przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego przez organy ścigania, w szczególności Prokuraturę. Z

uwagi na treść art. 296 § 4a k.k. Ściganie następuje z urzędu, gdy pokrzywdzonym jest Skarb Państwa. W toku prowadzonego postępowania należy ustalić m.in. prawidłowość decyzji gospodarczej – transakcji związanej ze sprzedażą części aktywów, oraz rozmiar wywołanej w ten sposób szkody, celem ewentualnego przypisania odpowiedzialności w ramach typu kwalifikowanego.

Ostatecznie odpowiedzialność karna ustalana będzie przez sądy powszechne.

Daniel Obajtek – prezes PKN Orlen S.A.

Nieprawidłowości przy sprzedaży części majątku PKN Orlen S.A. po połączeniu z Grupą Lotos S.A.

Podejrzenie popełnienia przestępstwa z art. 296 k.k.

Zagrożenie odpowiedzialnością – kara pozbawienia wolności do lat 10.

PROJEKT
LISTYHAM